

Hoge Raad voor Vrijwilligers

Aan de Heer Frank VANDENBROUCKE

Uw brief van :
Uw kenmerk :
Ons kenmerk :
Datum : December 2020
Bijlage(n) :

**Minister van Sociale Zaken en
Volksgezondheid**

Betreft : Hoge Raad voor Vrijwilligers (HRV) – Vrijwilligerswerk georganiseerd door commerciële instellingen, tijdelijke verhoging van het jaarlijkse plafond voor de forfaitaire kostenvergoeding

Mijnheer de Minister,

De inzet van vrijwilligers tijdens deze Covid-19 crisis is enorm. Vanzelfsprekend juicht de Hoge Raad voor Vrijwilligers dit toe: het toont de meerwaarde van vrijwilligerswerk voor de samenleving, met of zonder crisis, aan.

Toch mag de bereidheid van mensen om zich in te zetten niet leiden tot afwijkingen en uitzonderingen in de vrijwilligerswet, zoals thans te vaak gebeurt, in de praktijk, maar ook in de wetgeving.

De HRV is verbaasd en betreurt het dat er aanpassingen aan de vrijwilligerswetgeving gebeuren (die in behandeling zijn) met gevolgen voor het vrijwilligerswerk en dat de Raad niet om advies werd gevraagd, nochtans sinds 2019 door de wet verplicht.

Maatregel 1: tijdelijke uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers tot de organisaties die door de bevoegde overheid zijn erkend voor de bijstand aan en de zorg voor bejaarden en voor de opvang en de huisvesting van bejaarden in de private commerciële sector

De Hoge Raad voor Vrijwilligers heeft eerder al een negatief advies uitgebracht met betrekking tot het koninklijk besluit van 23 juni 2020 nr. 36 tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 24 van 20 mei 2020 tot tijdelijke uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers tot de organisaties die door de bevoegde overheid zijn erkend voor de bijstand aan en de zorg voor bejaarden en voor de opvang en de huisvesting van bejaarden in de private commerciële sector. Dit KB werd gepubliceerd op 30 juni in het Belgisch Staatsblad.

Uw voorgangster, evenals de Commissie Sociale Zaken bevestigden met stelligheid dat deze maatregel tijdelijk was en zou blijven. Er werden zogenaamd geen misbruiken vastgesteld. De praktijk leert ons andere dingen. Het moet echter gezegd worden dat de maatregel

sindsdien voortdurend is verlengd. Als het een noodmaatregel was op het moment van de eerste lockdown, hadden de maanden die sindsdien zijn verstreken, andere oplossingen mogelijk moeten maken.

De Hoge Raad voor Vrijwilligers werd echter toen en nu weer niet om advies gevraagd. De wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers (hierna de vrijwilligerswet genoemd) bepaalt nochtans dat de minister van Sociale Zaken of gelijk welke andere minister elk voorontwerp van wet of ontwerp van organiek of reglementair besluit tot wijziging van de wetgeving of reglementering betreffende het vrijwilligerswerk of dat een invloed kan hebben op het vrijwilligerswerk in België aan de Raad voorlegt voor advies.¹

Opnieuw moeten we vaststellen dat de stem van de HRV, die een breed en divers spectrum van het hele vrijwilligersveld vertegenwoordigt, niet wordt gehoord.

Het toelaten van vrijwilligerswerk georganiseerd door commerciële organisaties, zelfs al situeren zij zich in de sociale sector, betekent een essentiële wijziging van de fundamenteën en de beginselen waarop de Belgische vrijwilligerswet is gegrondvest. Zoals reeds aangehaald in ons eerder advies² over de initiële uitbreiding naar de woonzorgcentra in de private sector, veroordelen we sterk deze uitbreiding die de geest van de vrijwilligerswet verraadt. Het gaat om instellingen met een winstoogmerk in de vorm van naamloze vennootschappen, maatschappelijke organisaties en fictieve verenigingen zonder winstoogmerk die nu wettelijk toegestaan zijn hun winst te maximaliseren door gebruik te maken van vrijwilligerswerk in de plaats van betaalde arbeid.

Het hoeft geen betoog dat deze situaties, totaal in strijd zijn met de geest van de vrijwilligerswet. Zelfs in tijden van crisis is dit niet te rechtvaardigen: vrijwilligers dienen niet om personeelstekorten op te vullen, personeel te vervangen, etc. Er zijn ondertussen al veel goede praktijken op te tekenen van instellingen en organisaties in de zorg die, zoals het betaamt, tijdelijk personeel aanwerven.

Dat de tijdelijke maatregel nu verlengd zal worden tot eind maart 2021, met de mogelijkheid opnieuw te verlengen, is voor de Hoge Raad voor Vrijwilligers niet aanvaardbaar.

Deze regeling schept gevaarlijke precedënten: ten eerste kan elke commerciële speler (vb. landbouw- en tuinsector) eenzelfde nood en vraag naar 'vrijwilligers' aantonen. Ten tweede worden vrijwilligers eigen gemaakt en geïntroduceerd in de commerciële instellingen, waardoor het risico bestaat dat ze, zelfs al is het achteraf niet langer wettelijk nodig, actief blijven zonder enige vorm van bescherming. Bovendien geeft het een argument aan de commerciële spelers, om dit precedent aan te grijpen voor een permanente regeling, via de vrijwilligerswet. Het hoeft geen betoog dat we er als HRV voor pleiten om het vrijwilligerswerk zuiver te houden, vrijwilligers niet te instrumentaliseren, enz....

Maatregel 2: Wijziging van het koninklijk besluit van 20 december 2018 tot verhoging van het jaarlijkse uitgavenplafond bepaald in artikel 10, §1 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers voor bepaalde categorieën

Er werd door Mevrouw De Block een andere vreemde uitzondering ingevoerd, namelijk de verdubbeling van de kostenvergoeding voor zogenaamde corona-vrijwilligers. Ook deze uitzondering wordt nu opnieuw verlengd.

¹ Artikel 22bis § 3 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers.

² Advies van 13 mei 2020 over de uitbreiding van de vrijwilligerswet en de afwijking van C45B voor tijdelijk werklozen.

De Hoge Raad voor Vrijwilligers heeft zich hier ook negatief over uitgelaten: de vraag werd immers niet gesteld door en vanuit het werkveld en is onbegrijpelijk voor een aantal redenen.

Ter herinnering, vrijwilligerswerk is een belangloze daad, maar het is mogelijk om de vrijwilliger te vergoeden voor de gemaakte kosten. Er zijn 2 vergoedingssystemen: ofwel wordt de vrijwilliger vergoed op basis van bewijsstukken (ticket, factuur...) zonder beperking, ofwel krijgt hij een forfaitaire vergoeding met een dag- en jaarplafond. Wat zijn de redenen waarom deze systemen niet volstaan voor de functies die onder de verhoging van het jaarlijkse maximum vallen? Waarom deze functies wel en andere niet? De HRV vraagt zich af of het systeem voor een aantal categorieën vrijwilligers moet worden aangepast, waardoor "ongelijkheid" onder de vrijwilligers ontstaat.

Verder stelt de HRV ook de "verdubbeling" van het jaarlijkse plafond ter discussie. Wat zijn de elementen die deze verhoging rechtvaardigen? Zou het niet mogelijk zijn geweest om andere alternatieven te vinden?

Inderdaad, een verdubbeling van het jaarlijkse plafond voor sommige vrijwilligers en niet voor andere zorgt in de eerste plaats voor verwarring voor organisaties en vrijwilligers over "wie er toegang tot heeft", "in welk kader" door grijze gebieden en interpretatiegebieden te laten bestaan die het illegaal zouden kunnen maken voor mensen die er gebruik van willen maken. Ten tweede, hoe kun je aan vrijwilligers binnen dezelfde organisatie uitleggen dat hun functie "minder goed wordt vergoed" dan een andere in de organisatie? Ten slotte zou deze maatregel ertoe kunnen leiden dat gewetenloze organisaties (met inbegrip van commerciële organisaties in het kader van maatregel 1 hierboven) misbruik maken van vrijwilligerswerk, waarbij dit wordt gebruikt als middel om lage salarissen aan het personeel te betalen.

We willen erop wijzen dat de hoofdmotivatie van vrijwilligers meestal en vaker niet ligt in het verwerven van (materiële) voordelen. Integendeel. Het onderzoek van de Vakgroep Sociologie van de UGent (Vlaanderen Helpt: Een onderzoek naar crisisvrijwilligerswerk in Vlaanderen tijdens de Covid-19 pandemie 3 december 2020) bewijst dat de motieven van vrijwilligers elders liggen: het goede doen, anderen helpen....

Maatregel 3: Tijdelijke opheffing van de meldingsplicht aan de RVA

Tijdens de eerste pandemische golf, werd door de Minister van Werk een tijdelijke opheffing van de meldingsplicht bij de RVA voor tijdelijke werklozen voorzien. Die regeling werd, merkwaardig genoeg, niet verlengd. Dat impliceert dat mensen die zich willen inzetten en in tijdelijke werkloosheid zitten onnodige administratieve barrières moeten overwinnen, maar minder kansen hebben om zich effectief in te zetten en te genieten van deze liberalisering van de vrijwilligerswet (die we niet goedkeuren).

Bovendien discrimineert deze maatregel de talloze (regelmatige) vrijwilligers die noodgedwongen aan de kant moeten blijven staan: omdat ze actief zijn in sectoren die door de lockdown getroffen worden (cultuur, erfgoed, sport, jeugd,...) of omdat ze hun activiteiten (omwille van behorend tot een risicogroep of niet) moesten stopzetten.

Dit is niet alleen betreurenswaardig. Het is schadelijk voor het vrijwilligerswerk, een maatschappelijk engagement dat moet worden bevorderd in een samenleving die meer dan ooit behoefte heeft aan wederzijdse hulp en solidariteit. De vrijwilligerswet moet immers een kapstok bieden aan vrijwilligers zodat zij zich beschermd, gewaardeerd en gehonoreerd voelen en mag geen middel zijn om alle kwesties die elders niet geregeld kunnen worden, aan diezelfde vrijwilligerswet vast te klampen.

Maatregel 4: de verlenging van het Fonds voor de Covid-19 vrijwilligers

Dat het Vrijwilligersfonds Covid-19 tijdelijk verlengd zal worden, vinden we vanzelfsprekend een goede zaak.

Mocht U verdere inlichtingen of verduidelijkingen wensen, dan kunt U ons hierover verder contacteren.

Met de meeste hoogachting,

In naam van de twee ondervoorzitters van de Hoge Raad voor Vrijwilligers:

De Secretaris,

Christian DEKEYSER

De Vice-Voorzitters,

Jacky CLOTH

Bernard HUBIEN